

Apel środowiska organizacji pozarządowych, instytucji i osób zainteresowanych problemem bezdomności i wykluczenia mieszkaniowego do Prezesa Rady Ministrów Donalda Tuska o rozpoczęcie prac i ustanowienie zintegrowanego planu rozwiązywania problemu bezdomności w Polsce

List otwarty do Premiera Rządu RP

Szanowny Panie Premierze,

Zwracamy się do Pana o podjęcie przez Rząd Rzeczypospolitej Polskiej prac i działań prowadzących do opracowania i ustanowienia zintegrowanego planu rozwiązywania problemu bezdomności w Polsce.

Bezdomność jest dramatyczną rzeczywistością we wszystkich krajach Unii Europejskiej. Problem ten dotyczy wielu osób, rodzin, grup społecznych, stanowiąc najbrutalniejszą formę wykluczenia społecznego, powodującą określone konsekwencje zarówno wobec osób bezpośrednio nią dotkniętych, jak i na poziomie ogólnospołecznym. W Polsce – według różnych szacunków – bezdomności doświadcza od 40 do 80 tysięcy osób.

Już od co najmniej kilku lat znaczące instytucje i organizacje europejskie domagają się od Unii Europejskiej i państw członkowskich podjęcia bardziej zdecydowanych działań wobec bezdomności.

Pod koniec 2009 roku, Europejska Sieć Niezależnych Ekspertów ds. Integracji Społecznej sporządziła sprawozdanie na temat bezdomności i wykluczenia mieszkaniowego w państwach członkowskich UE, na podstawie dogłębnej analizy raportów tematycznych o bezdomności, zalecając by bezdomność i wykluczenie mieszkaniowe uczynić priorytetem politycznym na poziomie krajowym i UE.

W grudniu 2010 roku Parlament Europejski udzielił poparcia dla skoordynowanego działania w sprawie bezdomności poprzez przyjęcie Deklaracji Pisemnej 61/2010 na rzecz strategii UE w zakresie przeciwdziałania bezdomności. Deklaracja niniejsza jest kontynuacją szeroko wspieranej Pisemnej Deklaracji 111/2008 w zakresie zlikwidowania bezdomności ulicznej przyjętej przez Parlament w 2008 roku.

Komitet Regionów wydał opinię w sprawie przeciwdziałania bezdomności wzywając UE do wspierania władz lokalnych i regionalnych w walce z bezdomnością.

Wyniki Europejskiej Konferencji Konsensusu w 2010 roku w zakresie bezdomności, zorganizowanej w ramach prezydencji belgijskiej w Radzie UE, zainicjowanej i wspieranej przez Komisję Europejską, również zalecają skoordynowane działania UE w sferze bezdomności.

W przyszłej polityce Unii Europejskiej, której centralnym elementem działań w ramach Strategii Europa 2020 jest Europejski Program Walki z Ubóstwem (EPAP), a także utworzona Europejska platforma współpracy w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym, przewidziano także konkretne działania w zakresie bezdomności.

Deklaracja końcowa „Europejskiego Roku Walki z Ubóstwem i Wykluczeniem Społecznym” 2010 roku odnosi się do bezdomności jako jednej z kwestii, które wymagają pilnych działań i uwagi UE.

László Andor Komisarz ds. Zatrudnienia i Spraw Socjalnych wielokrotnie wyrażał poparcie dla podjęcia zagadnienia bezdomności jako priorytetu przyszłej polityki integracji społecznej.

Ostatecznie Rada i Komisja przyjęły w 2010 roku Wspólny Raport o Zabezpieczeniu Społecznym i Integracji Społecznej apelując do państw członkowskich o opracowanie krajowych strategii rozwiązywania problemu bezdomności. Strategie te według Komisji powinny być zorientowane na: prewencję bezdomności, ograniczanie okresu pozostawania w bezdomności, rozwiązanie problemu długoterminowej bezdomności, podnoszenie jakości usług dla osób bezdomnych i zagwarantowanie dostępu do mieszkań.

Pragniemy przypomnieć, że w przeciwieństwie do wielu krajów europejskich, Polska nie posiada własnej strategii czy planu odnoszącego się do zagadnienia bezdomności. Pomimo dotkliwej skali problemu, dramatycznych i niezwykle kosztownych konsekwencji bezdomności, brakuje w Polsce ogólnokrajowego planu rozwiązywania tego problemu. W latach 2008-2009 Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej podjęło próbę stworzenia „Krajowej Strategii Wychodzenia z Bezdomności”. W 2009 r. zmieniono nazwę i zakres dokumentu na „Krajowy Program Wychodzenia z Bezdomności i Rozwoju Budownictwa Socjalnego na lata 2009-2015”, jednak i ten program – chociaż zawierał jedynie wybrane elementy strategii czy planu – nie został przyjęty.

Istniejące w Polsce regulacje prawne i systemowe, realizowane programy i projekty stanowią raczej elementy niezintegrowanej polityki społecznej. Istnieje wiele różnych wartościowych, ale rozproszonych aktów prawnych (m.in. Ustawa o pomocy społecznej z 2004 r., Ustawa o ochronie praw lokatorów (...) z 2001 roku), kilka rządowych programów m.in. udzielający dotacji organizacjom pozarządowym Krajowy „Program Wspierający Powrót Osób Bezdomnych do Społeczności” oraz program dopłat dla podmiotów tworzących noclegownie i domy dla bezdomnych oraz lokale socjalne. Realizowanych jest wiele interesujących projektów w zakresie bezdomności finansowanych z funduszy strukturalnych w tym z Europejskiego Funduszu Społecznego. Brakuje jednak ich koordynacji, uspołnienienia i uporządkowania w wymiarze strategicznym. Fragmentaryczność działań powoduje, że dotychczas funkcjonująca polityka społeczna oraz rozwiązania systemowe w Polsce faktycznie bardziej zorientowane są na dostarczanie interwencyjnej i doraźnej pomocy ludziom bezdomnym niż na zapobieganie i rozwiązywanie problemu bezdomności.

Wzorem innych krajów europejskich, w Polsce konieczne jest – oparte na rzetelnej diagnozie problemu - opracowanie planu, uwzględniającego kompleksowe działania w zakresie zapobiegania bezdomności, interwencji i pomocy doraźnej oraz reintegracji osób bezdomnych. Plan powinien uwzględnić wszystkie osoby bezdomne i zagrożone bezdomnością, w tym także: osoby starsze, chore, niepełnosprawne, samotne matki z dziećmi, osoby młode uzależnione od alkoholu czy narkotyków. Ważnym elementem planu powinno być zapewnienie odpowiednich standardów jakości usług oraz zróżnicowanego i adekwatnego sposobu ich finansowania. Plan taki powinien być tworzony w ramach szerokich konsultacji z udziałem nie tylko badaczy, ekspertów sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego, ale także z udziałem ludzi, którzy doświadczali bądź doświadczają bezdomności. Dokument powinien obejmować wszystkie instytucje i sfery polityki społecznej, nie tylko pomoc społeczną, ale i mieszkalnictwo, służbę zdrowia, wymiar sprawiedliwości, edukację oraz rynek pracy. Problemu bezdomności nie rozwiąże pomoc społeczna, zbyt często utożsamiana jako jedyna sfera polityki społecznej odpowiedzialna za zagadnienie bezdomności. Zaangażować w ten proces należy nie tylko podmioty systemu rozwiązywania problemu bezdomności, ale i instytucje, firmy i organizacje świadczące usługi wszystkim obywatelom tak, by pogłębiać świadomość, że bezdomność jest naszym wspólnym problemem. Zadaniem dla instytucji i organizacji działających na polu rozwiązywania problemu bezdomności z pewnością nie jest kopiowanie czy adaptacja rozwiązań funkcjonujących w innych krajach europejskich, ale raczej publiczna debata nad kierunkiem i celem polityki społecznej wobec zjawiska bezdomności.

Polska, przystępując do Unii Europejskiej, wzięła na siebie trudne zobowiązanie stopniowego

podnoszenia poziomu życia społecznego i gospodarczego. W tych zobowiązaniach nie można pominąć osób i grup słabszych społecznie i ekonomicznie. Wydaje się, że obywatele Polski a także ludzie doświadczający bezdomności lub nią zagrożeni, zasługują na stworzenie ambitnego planu ukierunkowanego nie na radzenie sobie z bezdomnością i łagodzeniem jej skutków, ale na rzeczywistym jej rozwiązywaniu i zwalczaniu. W obliczu ostatnich inicjatyw Unii Europejskiej w tym zakresie, a w szczególności zobligowaniu państw członkowskich we „Wspólnym Raporcie o Zabezpieczeniu Społecznym i Integracji Społecznej” do stworzenia zintegrowanych strategii wobec zjawiska bezdomności, ustanowienie polskiego planu w tym, zakresie wydaje się konieczne i nieuniknione.

Panie Premierze,

Zwracamy się do Pana o zainicjowanie prac, powołanie zespołu eksperckiego, objęcie patronatem i wsparciem procesu przygotowania i ustanowienia zintegrowanego planu rozwiązywania problemu bezdomności.

Pragniemy wyrazić głębokie przekonanie i nadzieję, że problem bezdomności i jego rozwiązanie w Polsce wraz z innymi problemami społecznymi będzie jednym z głównych priorytetów w zbliżającym się okresie Prezydencji Polski i Pańskiego Rządu w UE.

Apel składamy w dniu 14 kwietnia 2011 roku, ustanowionym przez Marka Kotańskiego Dniem Ludzi Bezdomnych.

Z wyrazami szacunku

Inicjatorzy apelu

Pomorskie Forum na rzecz Wychodzenia z Bezdomności
Towarzystwo Pomocy im. Św. Brata Alberta Zarząd Główny
Caritas Diecezji Kieleckiej
Stowarzyszenie MONAR
Stowarzyszenie Otwarte Drzwi
Sieć Współpracy BARKA
Komisja Dialogu Społecznego ds. Bezdomnych - Rada Opiekuńcza w Warszawie

Organizacje, instytucje, osoby fizyczne, które poparły apel